

Kooste:
**Tietoturva-
opintopiiri
digiopastajille
syksy 2024**

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Materiaalin taustaa

- Materiaali on syntynyt Vanhustyön keskusliiton SeniorSurf-toiminnan järjestämässä Digiopastajien valtakunnallisessa opintopiirissä syksyllä 2024
- 8 henkilön ryhmässä oli seniorien vertaisopastajia Eläkkeensaajien keskusliitto ry:n Verkosta Virtaa – toiminnasta, Enter ry:stä, ATK Seniorit Mukanetti ry:stä sekä Savonetti ry:stä.
- Dioja saa vapaasti hyödyntää, jakaa ja muokata omassa toiminnassa, opastuksissa ja esityksissä, lähde mainiten (Creative commons CC BY 4.0).
- Huomaathan, että dioilla esitetyt sisällöt voivat vanhentua, joten tarkista tietojen ajantasaisuus.
- Lisätietoa osoitteesta www.seniorsurf.fi/opintopiirit

Opintopiirin sisältö

- Tietoturvan eri osa-alueet
- Huijausten tunnistaminen
- Tekoäly huijauksissa
- Verkkokauppojen ja maksamisen turvallisuus,
- Tunnistautumisen eri tavat, Digilaitteiden suojaaminen
- Kuinka ottaa huijaus puheeksi

Mistä kaikesta tietoturva koostuu?

Turvallisuutta ei voi ulkoistaa kokonaan jonkun ohjelman hoidettavaksi, vaan jokaisen tietotekniikkaa käyttävän ihmisen kannattaa opetella yleisiä digiturvataitoja.

Tietoturvaan kuuluu:

- Päivitykset
- Tunnistautuminen ja salasanat
- Varmuuskopiot
- Virustorjunta ja palomuuuri
- Muu tietoturvallinen käyttäytyminen
- Huijaukset

Digiopastajan muistilista: Tietoturva

<https://seniorsurf.fi/materiaalipankki/digiopastajan-muistilista-tietoturva/>

Verkkohuijaukset – Nyt valppaana

Katsotaan yhdessä muutama lyhyt Traficom
video:

Video 1: Mieti ennen kuin klikkaat

<https://youtu.be/K3u7gqPo0II?si=5CQliBAXdEhfmiuH>

Video 2: Mieti ennen kuin vastaat

<https://youtu.be/sIBOPiBfl44?si=ZxfpoDGx6NwRz3x5>

Video 3: Mieti ennen kirjautumista

<https://youtu.be/Zv7q-2hVzSI?si=TrRZ8B1zrOW8D-hP>

Mitä huijauksissa käytettäviä keinoja ja huijauksiin liittyviä piirteitä huomaat videolla?

Mitä muita tietoturvaan liittyviä sanoja ja asioita videolla esiintyy?

Huijaukset ja niiden tunnistaminen

Eri kanavia, joissa huijauksia voi tulla vastaan:

- Sähköposti, tekstiviestit, puhelut
- Sosiaalisen median kanavilla:
 - mainokset, uutisiksi naamioidut valemediat, kaapatulla profiililla lähetetyt yksityisviestit, kommentit ja julkaisut esim. ryhmissä
- Verkkosivut
- Pelit

M.cAfee Total Protection -tilauksesi saattaa päättyä tänään Tue, 05 Nov 2024 10:10:27 +0000 (UTC) Vanhenemispäivän jälkeen laitteesi tulevat alttiiksi hakkereille.

Viitekoodi	74202FI
Nimi	Riittahakulinen
Tilitunnus	74202

Pidä laitteesi turvassa NYT >>

Saatavilla (-85%) Uusimälennus tänään Uusi tilauksesi napsauttamalla alla olevaa painiketta

UUSI NYT

Erikoistarjous Juuri Sinulle!

Nappaa eksklusiivinen lahjasi nyt!

Ilmainen Auton Ensiapupakkaus

Haluamme kiittää sinua asiakkuudestasi! Tässä tilaisuutesi saada auton ensiapupakkaus täysin ilmaiseksi. Paina alla olevaa painiketta ja lunasta palkintosi nyt.

Lunasta Lahjasi Nyt

Kiirehdi! Tarjous on voimassa vain rajoitetun ajan.

Fortum 21.12

Hei! Eräänä sähkölasku sivullamme, käy välittömästi selvittämässä ennenkuin se siirtyy oikeusprosessiin:<https://fortumfln.com/>

Aviseringsinställn. Radera

Digiopastajien vinkkejä: Huijausten tunnistaminen

Ei tulisi tehdä mitään kiireessä.

- Heti kun vedotaan kiireeseen, pitäisi hälytyskellot soida

Älä klikkaa linkkiä

- Siirry palveluun sovelluksen tai selaimen kautta itse kirjoittamalla

Kaksivaiheinen tunnistus tuo lisää turvaa, mutta huijaukset voi myös kalastella varmistuskoodia

Tarkista epäilyttävät yhteydenotot tutuilta

- Ota tuttuun yhteys jotain muuta kautta ja varmista, ennen kuin luovutat tietojasi

Tunnista huijausviestit:

- Tarkista osoite, mistä viesti tulee
- Tarkista aina kyseisestä palvelusta, onko siellä viesti tai muuta aiheeseen liittyvää
- Pieni kirjoitusvirhe osoitteessa tai viestissä yleensä paljastaa – mutta voi jäädä huomaamatta
- Jos kysytään yhteystietoja, mieti kuka kysyy ja mitä kautta?

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Toimenpiteitä huijausten estämiseksi

*Aina, jos sinulta pyydetään tietoja: pysähdy, harkitse, varmista.
Jos joku on liian hyvää ollakseen totta, se usein on!*

- Tarkista lähettäjän sähköpostiosoite, puhelinnumero, verkko-osoite;
- Älä kirjaudu palveluihin linkkien kautta
- Hae tietoa julkaisijatahon/toimijan nimellä
- Kirjaudu ulos tililtä, vaihda salasana
- Ota käyttöön kaksivaiheinen tunnistautuminen
- Huolehdi laitteiden ja sovellusten päivityksistä
- Huolehdi pankkitilin turvallisuudesta, tarkista säännöllisesti tilitiedot
- Lopeta puhelu / Estä sähköpostiosoite tai puhelinnumero
- Varoita myös muita tapahtuneesta
- Ilmoita tarvittaessa viranomaisille
- Sosiaalisessa mediassa ilmianna huijausepäilyt

Kuluttajaliitto: Varo, varmista ja varoita

www.kuluttajaliitto.fi/varo-varmista-varoita/#vvv

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Tekoälyhuijaukset

- Tekoälyllä on helppo luoda uskottavaa sisältöä verkkoon. Tyypillisimpiä verkkosisältöjä ovat kuvat ja videot.
- Tekoälyllä voi luoda myös käyttäjäprofiileja tai viestejä, joita voi käyttää tietojen kalasteluun.
- Huijauksilta voi välttyä varovaisuudella ja harjoittelemalla kriittistä ajattelua verkkosisältöjen suhteen.

Sivustoja ja pelejä joissa voi harjoitella tekoälyn käyttämistä ja tunnistamista

Cleanup.pictures

Valitse oma tai valmis kuva, josta haluat poistaa jonkin elementin. Pohdi, kuinka helppoa on muokata kuvia.

<https://cleanup.pictures/>

Factabaari - AI-to –tekoälykuvantunnistuspeli

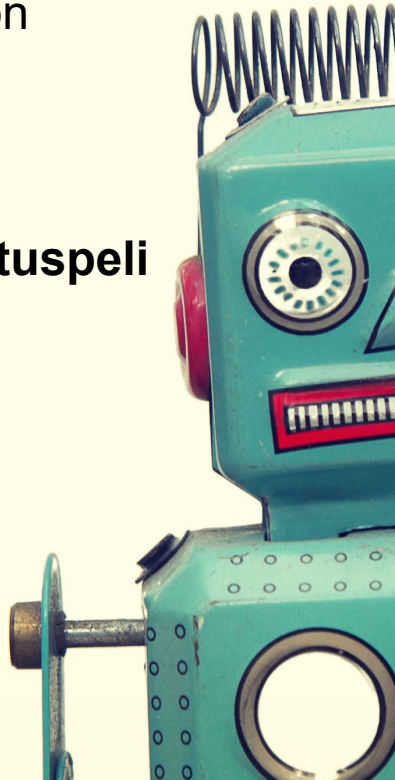
Tunnistatko tekoälyllä tuotetut kuvat?

<https://peli.faktabaari.fi/fi>

Yle - Älä tule tekoälyn huijaamaksi

Testaa, erotatko keksityt videot aidoista

<https://yle.fi/a/74-20119956>

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Verkkokaupat ja verkko-ostaminen

3 helppoa tapaa tarkistaa nettisivun turvallisuus

1. Varo valtavia alennuksia

Jos törmäät kauppaan, jonka hinnat ovat poikkeuksellisen matalat, kiinnitä erityistä huomiota myös muihin huijauksen merkkeihin.

2. Kiinnitä huomiota verkko-osoitteen oikeinkirjoitukseen

Sivuston verkko-osoitteen tarkkaileminen auttaa pitämään huolen, että olet oikealla sivulla.

3. Tarkista arvostelut huolella

Jos kohtaat useita arvosteluja, joissa käyttäjänimi vaikuttaa väärennetyltä (tai sarjamuotoiselta, kuten john145, john136...), on todennäköistä, että arvostelut on väärennetty kyseistä verkkosivua varten.

F-secure - Onko tämä verkkokauppa turvallinen? 3 helppoa tapaa tarkistaa nettisivun turvallisuus

<https://www.f-secure.com/fi/articles/is-this-webshop-safe>

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Digiopastajien vinkkejä: Verkkokaupat ja verkko- ostaminen

- Ei koskaan verkkokauppaan mainoksesta vaan suoraan yrityksen omalle verkkosivulle
- Ei koskaan verkkokauppaan mainoksesta vaan suoraan yrityksen omalle verkkosivulle
- Maksutietoja ei tarvitse tallentaa, paitsi jos sovellus usein käytössä (esim. sähköauton lataus, pysäköintisovellus)
- Käytä erillistä sähköpostiosoitetta verkkokauppoihin rekisteröitymisiä varten

Rekisteröityminen tilauksen yhteydessä

- **Hyödyt:** Seuraavan tilauksen tekeminen helpompaa, alennuksia ja tarjouksia, aiemmat tilaukset ja takuukuitit tallessa
- **Haitat:** Onko tiedot turvassa? Muistettavat tunnukset; Mainospostit – asetuksista voi ehkä rajoittaa

Vanhusliiton keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Verkkokaupat ja verkko-ostaminen

Tunnistatko puutteelliset tiedot verkkokaupassa?

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/tunnistatko-puutteelliset-tiedot-verkkokaupassa/>

Erotatko mikä on mainontaa ja millaiseen tarjoukseen kannattaa tarttua?

<https://www.riddle.com/embed/showcase/140040>

Onko verkkokauppa turvallinen?

<https://www.f-secure.com/fi/online-shopping-checker>

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Sähköinen tunnistautuminen

- Suojaa digilaitteesi ja kodin langaton nettiyhteys salasanalla (pin-koodi / sormenjälki ym.)
- Muista vaihtaa myös oletussalasanat
- Jokaiseen palveluun yksilöllinen, vahva salasana
- Monivaiheinen tunnistautuminen tuo lisäturvaa
- Suunnittele, miten säilytät salasanoja: vihko vai sovellus?
- Harjoittele vahva tunnistautuminen: pankkitunnistautuminen, mobiilivarmenne – parempi, jos useampi tapa
- Pidä tunnukset omana tietonasi

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Tunnistautumisen tavat - kaksivaiheinen vahvistus

Vahvistus toisella laitteella

Turvakoodi sähköpostiin tai
puhelinnumeroon

Sormenjälki, kasvojen tunnistus

Authenticator-ohjelmat

- Sähköposti
- Some
- Pilvipalvelut
- Organisaatioiden tilit

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Tunnistautumisen tavat - vahva tunnistautuminen

Verkkopankkitunnukset

Mobiilivarmenne

Varmennekortti, kortinlukija

hightrust.id- sovellus

- Viranomaispalvelut
- Verko- ja mobiilipankki
- Terveys- ja sosiaalipalvelut
- Vakuutus- ja operaattoriasiointi
- Sähköiset allekirjoitukset

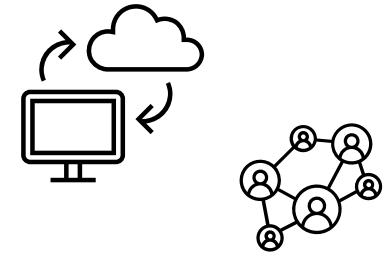

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Laitteiden ja omien tietojen suojaaminen

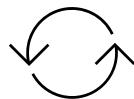
Laitteiden fyysinen suojaaminen

- PIN-koodien ja salasanojen merkitys.
- Laitteiden lukitseminen fyysisesti (esim. tietokoneet, puhelimet).
- Turvalliset paikat laitteen säilyttämiseen.

Ohjelmistojen päivittäminen ja ylläpito

- Miksi päivitykset ovat tärkeitä?
- Automaattiset päivitykset vs. manuaaliset päivitykset.
- Haittaohjelmien torjunta ja virustorjuntaohjelmistot.

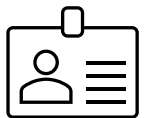

Tietojen suojaaminen verkossa

- Henkilökohtaisten tietojen jakamisen riskit.
- Sosiaalisen median tietosuoja-asetukset.
- Sähköpostihuijaukset ja tietojenkalasteluviestit.

Lainsäädäntö ja vastuut

- Mitä jokaisen käyttäjän tulisi tietää tietosuoja-asetuksista (GDPR)?
- Käyttäjän ja palveluntarjoajan vastuut.

Miten lisätä tietoturvaa

- **Pankkitilin tai maksukortin turva-asetukset:** nostorajat, maksujen lisävahvistukset
- **Kaksivaiheinen tunnistautuminen:** sähköposti, facebook ym.
- **Vahva tunnistautuminen:** mobiilivarmenne muihin palveluihin kuin pankkiin
- **Puhelimen asetukset:** Tarkista sovelluksille annetut oikeudet
- **Tarkista onko henkilötietosi tunnettujen tietovuotojen kohteena** (maksuton tarkistus) <https://www.f-secure.com/fi/identity-theft-checker>

Facebook:

- Kirjaudu ulos kaikilta laitteilta (Tilikeskus, Salasana ja turvallisuus, Missä olet kirjautuneena?)
- Kaverilista piiloon (näkyvyy vain itselle tai kavereille, ei julkisesti)
- Facebook kaverit olisi hyvä pitää yksityisenä
- Tarkista yksityisyysasetukset

Digiopastajien vinkkejä: Miten ottaa huijaukset puheeksi? Mikä auttaa pelon kanssa?

- **Arkipäivän esimerkit vertauksena:** kun vaarat tunnistaa, niin ne eivät enää pelota. Vaaroja on liikenteessäkin, mutta vaarat täytyy tunnistaa.
- **Salasanat ensimmäiseksi kuntoon**
- **Mukana kulkeminen**
 - Haluaisitko kertoa, mitä on tapahtunut?
 - Mitä olisi voinut tehdä toisin?
Oppimiskokemus
- **Omien kokemusten jakaminen**
 - Olen itsekin joutunut huijauksen kohteeksi
 - Läheltä piti -tilanteet
- **Vierellä oleminen, kun toinen harjoittelee jonkin palvelun käyttöä**
 - kahdet silmät / kokeneemmat silmät näkevät paremmin kuin yhdet ja kokemattomammat
- **Ikäihmiset tahtovat tiedon paperilla**
Ohjeistus, mitä tehdä, jos/kun...
- **Rauha ja rauhoittuminen**
Kiireen ja hätäntymisen tunne pois

Vaaroista huolimatta

- Digilaitteista ja -palveluista on paljon iloa ja hyötyä arjessa
- Mitä enemmän käytät, sitä enemmän opit
- Pelloista kannattaa puhua ja kertoa käytännön vinkkejä eri tilanteisiin
- Osaamattomuutta tai huijatuksi tulemista ei tarvitse häpeillä
- Vaaroja on muuallakin maailmassa, siitä huolimatta ei kannata pysähtyä paikoilleen

Loppujen lopuksi kyse on yksinkertaisista asioista:

- Älä jätä ulko-ovea lukitsematta
- Älä jätä lompakkoa kassiin valvomatta
- Älä anna kodin avainta tai rahaa tuntemattomalle vastaan tulijalle

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Mediataitojen keskustelukortit:

SeniorSurf on tehnyt keskustelukortteja erilaisten senioriryhmien käyttöön.

Seniorien mediataidot -keskustelukortit auttavat senioreita pohtimaan omaa suhdettaan mediataitoihin.

SeniorSurf on tehnyt keskustelukortteja erilaisten senioriryhmien käyttöön.

SeniorSurf - Mediataitojen keskustelukortit:

<https://seniorsurf.fi/materiaalipankki/mediataitojen-keskustelukortit/>

29. Tunnistan, mikä on mainos.

Millaisen mainoksen näit viimeksi?

...a, onko kyseessä mainos?

...kkivasi jotakin verkossa osten pohjalta?

25. Kaikista lehdistä saa yhtä arvokasta tietoa.

Millaisia lehtiä luet?

Mistä mielestäsi saat arvokasta tietoa?

Miten itse arvotat erilaisia tiedon lähteitä?

Linkkejä

Lisätietoa eri huijaustyypeistä:

<https://nytvalppaana.fi/fi/huijausta-vai-ei-mista-sen-voi-tietaa>

Tietojenkalastelu (pankkitunnukset, käyttäjätunnukset, henkilötiedot...)

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/huijausviestit-ja-tietojenkalastelu/>

Romanssihuijaukset / rakkauspetokset

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/romanssihuijaus/>

<https://nettideittiturva.fi/tietoa/tietoa-romanssihuijauksista/>

<https://nettideittiturva.fi/tietoa/toimintaohjeita/>

Sijoitushuijaukset (kryptovaluutat)

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/sijoitushuijaukset/>

Puhelinhuijaukset

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/puhelinhuijaukset/>

Tekoälyhuijaukset

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/tekoalyhuijaukset/>

Pelit

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/pelihuujaukset/>

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Linkkejä

Verkkokaupat ja verkko-ostaminen

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/huijaukset/verkkokauppahuijaus/>

<https://www.kuluttajaliitto.fi/2022/11/25/valeverkkokaupat-vaanivat-kuluttajia-tunnistatko-huijauksen/>

<https://www.ecc.fi/teemat/verkko-ostaminen/verkko-ostamisen-muistilista/>

<https://www.f-secure.com/fi/articles/how-to-keep-your-money-safe-online>

<https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/maksuluottokortit/kortin-turvallinen-kaytto/nain-ostat-turvallisesti-verkossa.html>

<https://www.op-media.fi/omat-rahmat/maksaminen/7-vinkkia-verkkokauppaostoksille/>

<https://www.f-secure.com/fi/articles/paypal-scams>

SeniorSurf

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY